

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Köyhyyden torjunta”**(valmisteleva lausunto)**

(2016/C 133/03)

Esittelijä: Seamus BOLAND**Toinen esittelijä: Marjolijn BULK**

Alankomaiden sosiaali- ja työministeriö pyysi 16. joulukuuta 2015 päivätyssä kirjeessään neuvoston tulevan puheenjohtajavaltion Alankomaiden nimissä Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 304 artiklan nojalla Euroopan talous- ja sosiaalikomiteaa laatimaan valmistelevan lausunnon aiheesta

Köyhyyden torjunta

(valmisteleva lausunto).

Asian valmistelusta vastannut ”työllisyys, sosiaalasiat, kansalaisuus” -erityisjaosto antoi lausuntonsa 28. tammikuuta 2016.

Euroopan talous- ja sosiaalikomitea hyväksyi 17.–18. helmikuuta 2016 pitämässään 514. täysistunnossa (helmikuun 18. päivän kokouksessa) seuraavan lausunnon. Äänestyksessä annettiin ääniä 197 puolesta ja 4 vastaan 4:n pidättyessä äänestämästä.

1. Päätelmät ja suositukset

ETSK

1.1 kannattaa neuvoston puheenjohtajavaltion Alankomaiden ajatusta puuttua köyhyyteen ja sosiaaliseen syrjäytymiseen yhdennetyin lähestymistavoin sekä asianomaisten julkisten ja yksityisten sidosryhmien kanssa tehtävän yhteistyön keinoin. ETSK katsoo kuitenkin, että jäsenvaltioita olisi tuettava yhteisin eurooppalaisin puittein, jotka edistävät tällaisia lähestymistapoja ja helpottavat köyhyyden ja lisääntyvän eriarvoisuuden torjunnan parhaiden käytänteiden vaihtoa ja levittämistä. Eriarvoisuus on suuri ongelma jo sinänsä, sillä se tarkoittaa, että yhteiskunnallisessa oikeudenmukaisuudessa on puutteita. Se myös heikentää talouden suorituskykyä ja kasvua sekä sosiaalista yhteenkuuluvuutta.

1.2 tukee neuvoston puheenjohtajavaltion Alankomaiden pyrkimyksiä edistää parhaiden monitasoisten köyhyydentorjuntakäytänteiden vertaisarviointia, mutta korostaa, että kunnilla ja tällaisia parhaita käytänteitä soveltavilla muilla toimijoilla olisi oltava tukenaan vankat kansalliset strategiat.

1.3 kehottaa EU:n neuvostoa vahvistamaan Eurooppa 2020 -strategiassa tehdyn sitoumuksen vähentää köyhyysrajan alapuolella elävien määrää vähintään 20 miljoonalla vuoteen 2020 mennessä.

1.4 suositaa, että neuvosto näin tehdessään ottaa huomioon kestävän kehityksen toimintaohjelman 2030 mukaiset kestävän kehityksen tavoitteet ja huolehtii siitä, että toimintaohjelma kytketään Eurooppa 2020 -strategiaan.

1.5 on vakuuttunut, että ohjausrakenteiden olisi neuvoston tasolla oltava nykyistä tasapainoisempia ja kehottaa tiivistämään talous- ja rahoitusasioiden neuvoston ja työllisyys-, sosiaalipolitiikka-, terveys- ja kuluttaja-asioiden neuvoston yhteistyötä.

1.6 katsoo, että työllisyyttä koskeville ja sosiaalisille tavoitteille olisi annettava EU-ohjausjaksossa sama asema kuin makrotaloudellisille näkökohdille.

1.7 suositaa, että Eurooppa 2020 -strategian mukainen köyhyyden vähentämisen tavoite otetaan EU-ohjausjaksossa kaikilta osin huomioon ja että asia on esillä systemaattisesti koko prosessin ajan vuotuisesta kasvuselvytyksestä kansallisten uudistusohjelmien kautta aina maakohtaisiin suosituksiin siten, että 1) toteutetaan erityisiä toimenpiteitä köyhyyden lievittämiseksi, 2) käytetään vertailukelpoisia indikaattoreita köyhyystilanteen ja toimien tehokkuuden arvioimiseksi ja 3) velvoitetaan toteuttamaan kaikista kansallisissa uudistusohjelmissa ja maakohtaisissa suosituksissa esitetyistä uudistuksista sosiaalisten vaikutusten arviointi.

1.8 kehottaa erityisesti köyhyyden vähentämisen näkökulmasta luopumaan EU:n talouspolitiikkojen yleisestä suunnasta, jolla tähdätään edelleen vain säästötoimiin.

1.9 kehottaa jäsenvaltioita ottamaan käyttöön omat yhdenmetyt strategiansa köyhyyden torjumiseksi ja näin tehdessään tukeutumaan komission suositukseen työmarkkinoilta syrjäytyneiden aktiivisen osallisuuden edistämisestä ⁽¹⁾. Suositusta pidetään sen kolmen osatekijän – 1) riittävä tulotuki, 2) osallisuutta edistävät työmarkkinat ja 3) laadukkaiden palvelujen saanti – yhteisvaikutuksen ansiosta laajalti kaikkein kattavimpana ja tehokkaimpana strategiana köyhyyden ja sosiaalisen syrjäytymisen poistamiseksi.

1.10 korostaa, että lasten köyhyyssaste on jäsenvaltioissa korkea ja että on tarpeen panna komission suositus ”Investoidaan lapsiin – murretaan huono-osaisuuden kierre” ⁽²⁾ välittömästi täytäntöön. Suositus on osa vuonna 2013 esitettyä sosiaalialan investointipakettia, ja se on rakenteeltaan hyvin samankaltainen kuin aktiivisen osallisuuden edistämisestä annettu suositus ja koostuu kolmesta vastaavanlaisesta osatekijästä: 1) riittävien resurssien saanti, 2) laadukkaiden ja kohtuuhintaisten palvelujen saanti ja 3) lasten oikeus osallistua.

1.11 ilmaisee äärimmäisen huolensa työssä käyvien köyhyyden lisääntymisestä, jonka vuoksi viimeaikaisia uudistus-toimenpiteitä, jotka on toteutettu työllisyyden edistämiseksi lisäämällä työmarkkinasuhteiden vapautta, on syytä arvioida kriittisesti uudelleen.

1.12 kehottaa painokkaasti komissiota käynnistämään erillisen prosessin köyhyyttä ja eriarvoisuutta koskevien EU:n ja jäsenvaltioiden tilastojen parantamiseksi. Tämän tulisi johtaa siihen, että otetaan käyttöön joukko nykyistä yksityis-kohtaisempia yhteisiä indikaattoreita, jotka tarjoavat merkityksellistä tietoa kansallisia ja EU:n toimia varten, mukaan lukien kestävä kehityksen tavoitteisiin ja EU-ohjausjaksoon liittyvät toimenpiteet.

1.13 toistaa ehdotuksensa riittävän vähimmäistulon käyttöönotosta EU:n tasolla.

1.14 kehottaa komissiota ajamaan EU-tason toimia ylivelkaantumisen ja erityisesti vastuuttoman pidennettyjen luottojenannon ja koronkiskonnan ehkäisemiseksi ja torjumiseksi.

1.15 kehottaa komissiota tekemään viipymättä ehdotuksen uusista suuntaviivoista sosiaalialan sidosryhmien kuulemiseksi, jotta nämä voivat antaa panoksensa järjestelmällisellä tavalla osana EU-ohjausjaksoa kautta koko prosessin eli suunnittelu-, toteutus- ja arviointivaiheessa.

1.16 kehottaa jäsenvaltioita hyödyntämään sosiaalisen osallisuuden edistämiseen käytettävissä olevia EU-varoja nykyistä paremmin ja pyytää komissiota konsultoimaan pikaisesti jäsenvaltioita ja sidosryhmiä, jotta saadaan selville, onko päätöstä korvamerkitä 20 prosenttia Euroopan sosiaalirahaston määrärahoista sosiaalisen osallisuuden edistämiseen ja köyhyyden torjuntaan ryhdytty tosiasiallisesti panemaan täytäntöön.

1.17 kannustaa voimakkaasti komissiota sisällyttämään nykyistä tehokkaampien ja luotettavampien sosiaalinenormien ja sosiaaliturvajärjestelmien periaatteet ilmoitettuun ”Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilariin” ja tekemään köyhyyden ja sosiaalisen syrjäytymisen torjunnasta yhden pilarin keskeisistä elementeistä.

2. Johdanto

2.1 Neuvoston puheenjohtajavaltio Alankomaat korostaa tarvetta saada köyhyyden kasvusuuntaus käännettyä EU:ssa. Tavoitteen saavuttamiseksi se haluaa kannustaa jakamaan parhaita käytänteitä, erityisesti kun on kyse yhdenmetyistä lähestymistavoista ja asianomaisten (julkisten ja yksityisten) sidosryhmien yhteistyöstä.

⁽¹⁾ EUVL L 307, 18.11.2008, s. 11.

⁽²⁾ EUVL L 59, 2.3.2013, s. 5. <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/ALL/?uri=CELEX%3A32013H0112>

2.2 ETSK on köyhyyden torjuntaa käsittelevissä lausunnoissaan omaksunut pikemmin ylhäältä alaspäin suuntautuvan lähestymistavan, koska se vakuuttanut, että köyhyyden torjunta kuuluu päätöksentekijöiden (EU:n toimielinten ja jäsenvaltioiden) vastuulle. Komitea suhtautuu kuitenkin myönteisesti puheenjohtajavaltion aikomukseen järjestää vertaisarviointia, jotta voidaan tarkastella alhaalta ylöspäin suuntautuvia toimintamalleja eli esimerkkejä jäsenvaltioiden köyhyyden torjunnassa soveltamista kumppanuuspohjaisista lähestymistavoista, joissa on mukana useita sidosryhmiä, mm. julkisen sektorin toimijoita, työmarkkinaosapuolia, ruohonjuuritason organisaatioita, voittoa tavoittelemattomia yhteisöjä ja yhteisötalouden toimijoita.

2.3 ETSK on siis täysin samaa mieltä siitä, että köyhyyden torjunta edellyttää monenvälistä lähestymistapaa ja että kaikkien sidosryhmien olisi kannettava kortensa kekoon, jotta köyhyyttä saataisiin vähennettyä mahdollisimman paljon. Tässä lausunnossa mainitut parhaat käytänteet ovat peräisin lukuisilta eurooppalaisilta sidosryhmiltä ⁽³⁾.

3. Yleishuomioita – köyhyyden torjunnan tarve

3.1 Vaikka peräkkäiset vakavat talous- ja finanssikriisit ovat osaltaan lisänneet epävakautta ja köyhyyttä Euroopan unionissa vuodesta 2008 lähtien, sosiaaliturvajärjestelyt ovat useimmissa jäsenvaltioissa auttaneet lieventämään kriisien vaikutuksia. Vuonna 2011 puhjennut finanssikriisin myötä tämä suuntaus kuitenkin kääntyi ja julkistalouden säästötoimenpiteet alkoivat rajoittaa sosiaalimenoja, mikä pahensi tilannetta. Nykyään jopa Euroopan komissio myöntää, ettei köyhyyden vähentämistä koskeva tavoite ole saavutettavissa. Etenkin tästä näkökulmasta ETSK katsoo, että on tärkeää muuttaa pikaisesti EU:n talouspolitiikkojen yleistä suuntaa, jolla tähdätään edelleen vain säästötoimiin.

3.2 Ilman sosiaaliturvaa lähes puolet eurooppalaisista eläisi köyhyydessä. Viimeaikaiset finanssipoliittiset rajoitteet, joiden avulla kriisiä on pyritty taltuttamaan, ovat kuitenkin heikentäneet hyvinvointipolitiikan kolmea keskeistä tehtävää: automaattista vakautusta, sosiaalista suojelua ja sosiaalisia investointeja. Tähän tilanteeseen on tultava muutos.

3.3 ETSK panee merkille myös, että köyhyyden ja heikon terveyden välillä on erottamaton yhteys, mikä merkitsee, että köyhyyden torjunta on asetettava etusijalle. On johdonmukaisesti osoitettu, että alueilla, joilla suuri osa ihmisistä elää köyhyydessä, myös terveystilanne on heikompi vauraampiin alueisiin verrattuna ⁽⁴⁾. Esimerkiksi eräissä Yhdistyneen kuningaskunnan osissa on havaittu, että köyhemmillä alueilla miehet kuolevat noin yksitoista vuotta aiemmin ja naiset noin seitsemän vuotta aiemmin kuin vastaavilla vauraammilla alueilla ⁽⁵⁾.

3.4 ETSK on vakuuttunut, että Eurooppa 2020 -strategia tulisi nivoa paljon paremmin EU-ohjausjaksoon. Köyhyyden vähentämistä koskevan tavoitteen on edelleen oltava strategian ydin, ja jäsenvaltioiden olisi oltava paljon kunnianhimoisempia. Yksittäisten jäsenvaltioiden tekemät 28 sitoumusta köyhyyden vähentämiseksi eivät yhteenlaskettuna vastaa EU:n yhteistä tavoitetta auttaa vähintään 20:tä miljoonaa ihmistä EU:ssa jättämään köyhyys taakseen vuoteen 2020 mennessä.

⁽³⁾ Suomi: EAPN (2011), *Active Inclusion. Making it happen*, s. 49
Suomi/Saksa: Eurofound (2012), *Active inclusion of young people with disabilities or health problems*, Euroopan unionin julkaisutoimisto, Luxemburg, s. 62–63
Kroatia: <http://www.humananova.org/en/news/0/60/the-impact-of-social-cooperative-humana-nova-in-2013th-year/>
Itävalta, Belgia, Norja, Slovenia: <http://www.easpd.eu/en/content/investt> ja <http://investt.eu/>
Ruotsi: http://www.eurodiaconia.org/files/Events/CROSSROADS_20111209_2_AM_2.pdf
Yhdistynyt kuningaskunta: EAPN (2011), *Active Inclusion. Making it happen*, s. 30
Skotlanti: <http://links.alliance-scotland.org.uk/>
Latvia: *EU Alliance for Investing in Children, Implementation Handbook: Putting the Investing in Children Recommendation into Practice*, s. 69–74
Espanja: *EU Alliance for Investing in Children (2015), Implementation Handbook: Putting the Investing in Children Recommendation into Practice*, s. 87–92
Saksa: *Social Inclusion and Dignity in Old Age – Promoting participatory approaches to use reference budgets*, s. 46–50
Bulgaria, Romania: <http://amalipe.com/index.php?nav=projects&id=57&lang=2>
Espanja: EAPN (2011), *Active Inclusion. Making it happen* s. 21
⁽⁴⁾ Davidson, R., Mitchell, R., Hunt, K., (2008), *Location, location, location: The role of experience of advantage in lay perceptions of area inequalities in health*, *Health & Place*, 14: 167–81.
⁽⁵⁾ http://www.audit-scotland.gov.uk/docs/health/2012/nr_121213_health_inequalities.pdf

3.5 Köyhyyden vähentäminen kuuluu ensisijaisesti jäsenvaltioiden toimivaltaan. Ne voisivat parantaa tilannettaan jakamalla keskenään tietoa parhaista käytännöistä, myös yhdenmukaisista lähestymistavoista ja asianomaisten (julkisten ja yksityisten) sidosryhmien yhteistyöstä köyhyyden torjumiseksi. Neuvoston olisi kehoitettava jäsenvaltioita laatimaan köyhyyden vähentämiseen tarvittavat yhdenmukaiset strategiat.

3.6 Erityisesti työssä käyvien köyhyys on lisääntymässä. Komission tulisi arvioida, miten viimeaikaiset uudistus-toimenpiteet, joihin on ryhdytty työllisyyden edistämiseksi lisäämällä työmarkkinasuhteiden vapautta, vaikuttavat työssä käyvien köyhyyden lisääntymiseen.

3.7 Sosiaalisten vaikutusten arvioinneilla olisi oltava keskeinen rooli lainsäädäntömenettelyn kaikissa vaiheissa, jotta köyhyyden ja sosiaalisen syrjäytymisen moniulotteisuus voitaisiin ottaa paremmin huomioon (kyse ei ole pelkästään aineellisesta köyhyydestä, vaan myös muunlaisista sosiaalisista ja taloudellisista haitoista, kuten epätasapuoillisista mahdollisuuksista saada koulutusta, työtä, asunto tai terveydenhoitopalveluja sekä osallistua yhteisön toimintaan).

3.8 Köyhyys on myös maailmanlaajuinen huolenaihe. EU:n toimielinten ja jäsenvaltioiden olisi otettava huomioon YK:n vuonna 2015 hyväksymät kestävä kehityksen tavoitteet⁽⁶⁾ (lähinnä tavoite 1: köyhyyden poistaminen kaikissa muodoissaan kaikkialta) ja sisällytettävä ne omiin strategioihinsa. Lisäksi kestävä kehityksen toimintaohjelma 2030⁽⁷⁾ olisi kytkettävä Euroopan 2020 -strategiaan.

3.9 ETSK on tietoinen siitä, että komissio aikoo piakkoin lanseerata ”Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarin”, ja komission mukaan jäsenvaltioiden ”ylöspäin suuntautuva lähentyminen” sosiaalialueissa on pilarissa tärkeässä asemassa. ETSK kannustaa komissiota sisällyttämään pilariin nykyistä tehokkaampien ja luotettavampien sosiaalinenormien ja sosiaaliturvajärjestelmien periaatteet⁽⁸⁾ (tarkemmin sanottuna vahvat sosiaalinenormit, joilla taataan riittävä tulotuki kaikissa elämänvaiheissa, osallistavat työmarkkinat sekä laadukkaiden ja kohtuuhintaisten palvelujen saantimahdollisuudet kaikille) ja siten tekemään köyhyyden ja sosiaalisen syrjäytymisen torjunnasta yhden pilarin keskeisistä elementeistä.

4. Erityishuomioita – tarkastelun arvoisia välineitä

4.1 Euroopan komissio on tehnyt hyvin aktiivisesti ehdotuksia kattaviksi suosituksiksi, joita on pidetty erittäin hyödyllisinä köyhyyden torjunnassa. Tämä pätee erityisesti suositukseen työmarkkinoilta syrjäytyneiden aktiivisen osallisuuden edistämiseksi ja suositukseen ”Investoidaan lapsiin – murretaan huono-osaisuuden kierre”. Jos neuvosto haluaa antaa etusijan ”yhdenmukaiselle lähestymistavalle” köyhyyden torjunnan suhteen, sen olisi alkajaisiksi muistutettava jäsenvaltioita siitä, että niiden on syytä noudattaa näitä suosituksia aktiivisesti.

4.2 Toinen hyvä komission aloite on vuonna 2013 esitetty sosiaalialan investointipaketti⁽⁹⁾. ETSK on jo kehottanut komissiota toteuttamaan kunnianhimoista ja laaja-alaista sosiaalisten investointien toimintasuunnitelmaa ja vahvistamaan sitä EU-ohjauksjakson kaikissa vaiheissa⁽¹⁰⁾. Sosiaalisilla investoimalla viitataan mm. toimintalinjoihin, joiden tarkoituksena ei niinkään ole vain vahinkojen ”korjaaminen” taloudellisten tai poliittisten kriisiaikojen jälkeen vaan joiden avulla yksittäisiä ihmisiä ja perheitä valmistetaan vastaamaan kilpailukykyisen osaamisyhteiskunnan mukanaan tuomiin uusiin riskeihin. Tämä tehdään investoimalla inhimilliseen pääomaan varhaislapsuudesta lähtien⁽¹¹⁾. Sosiaalisten investointien eduista huolimatta kaikki jäsenvaltiot eivät edelleenkään sovelle tällaista toimintamallia. Jos neuvosto haluaa koota parhaita köyhyydentorjuntakäytänteitä, sen olisi ehdottomasti tarkasteltava tähänastisia saavutuksia sosiaalisten investointien saralla ja tuettava tämentyyppisiä aloitteita⁽¹²⁾.

4.3 Eräiden jäsenvaltioiden vähimmäistoimeentulojärjestelmät eivät ole riittäviä köyhyyden torjumiseksi⁽¹³⁾. Vaikka muutamat maat ovat uudistaneet kyseisiä järjestelmiään vuoden 2010 jälkeen (mm. Itävalta, Saksa, Espanja ja Portugali) taikka ilmoittaneet uudistusaikeistaan tai käynnistäneet uudistuskokeiluja (mm. Kreikka ja Italia), tämä ei vielä riitä. ETSK on esittänyt EU-tason toimia riittävän vähimmäistoimeentulon edistämiseksi unionissa⁽¹⁴⁾ ja kehottanut investoimaan yleisiin, kattaviin ja asianmukaisiin sosiaaliturvajärjestelmiin, joiden avulla voidaan torjua köyhyysriskejä elämän kaikissa vaiheissa⁽¹⁵⁾. Neuvoston olisi tuettava kaikkia näitä toimenpiteitä.

⁽⁶⁾ <https://sustainabledevelopment.un.org/index.php?menu=1300>

⁽⁷⁾ http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/70/1&Lang=E

⁽⁸⁾ <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/ALL/?uri=CELEX%3A32013H0112>

⁽⁹⁾ COM(2013) 83 final ja siihen liittyvät asiakirjat.

⁽¹⁰⁾ EUVL C 226, 16.7.2014, s. 21.

⁽¹¹⁾ Hemerijck (2014) sekä Social Justice Ireland -pohdintaryhmän raportti Europe: A union for the powerless as well as the powerful.

⁽¹²⁾ Ks. Social Investment in Europe – A study of national policies (2015), Euroopan komissio.

⁽¹³⁾ Bouget ym. (2015) sekä Social Justice Ireland -pohdintaryhmän raportti Europe: A union for the powerless as well as the powerful.

⁽¹⁴⁾ Ks. EUVL C 170, 5.6.2014, s. 23.

⁽¹⁵⁾ Ks. alaviite 10.

4.4 Lisäksi kulutusluottojen ylenmääräinen ja vastuuton myöntäminen sekä kotitalouksien taloudellisen tilanteen huolimaton arviointi ovat olleet syynä ylivelkaantumiskierteeseen kriisin ja säästötoimien leimaamina viime aikoina. Jo noin 70 prosenttia velkaantuneista elää toimeentulorajan alapuolella EU:ssa, ja vaikka jotkut ovat ansiotyössä, heidän palkkansa ei riitä velan kattamiseen. Tämä tilanne edellyttää toimenpiteitä kulutusluottojen myöntämisen tiukentamiseksi ja hillitsemiseksi erityisesti, kun kyse on välittäjistä ja muista kuin rahoitusalan yhteisöistä, jotka eivät noudata sääntöjä ja kannustavat ottamaan lainaa kohtuuttomin koroin.

5. Erityishuomioita – ohjausta koskevat toimenpiteet

5.1 Eurokriisin vuoksi Euroopan talouden ohjausjärjestelmään tehtiin kauaskantoisia muutoksia, ja painopiste oli ensisijaisesti makrotalouden vakaudessa ja kasvua edistävissä uudistuksissa. Sosiaalipoliittiseen ohjausjärjestelmään ei ole tähän mennessä kiinnitetty tarpeeksi huomiota. Talouspolitiikassa olisi kuitenkin otettava huomioon vaikutukset, joita sillä on laadukkaisiin työpaikkoihin ja sosiaaliseen yhteenkuuluvuuteen. Koska sosiaalisesta ulottuvuudesta olisi hyötyä talous- ja rahaliitolle, neuvoston tason ohjausrakenteiden olisi lisäksi oltava nykyistä tasapainoisempia ja talous- ja rahoitusasioiden neuvoston ja työllisyys-, sosiaalipolitiikka-, terveys- ja kuluttaja-asioiden neuvoston yhteistyötä olisi tiivistettävä.

5.2 Työllisyyskomitealla ja sosiaalisen suojelun komitealla olisi jatkossakin oltava aktiivinen rooli arvioitaessa kansallisia uudistuksia osana EU-ohjausjaksoa, mutta niiden olisi vähitellen ryhdyttävä konsultoimaan asianomaisia eurooppalaisia sidosryhmiä EU:n tasolla.

5.3 Eurooppa 2020 -strategiassa köyhyyden määrittelemiseen käytetty yhdistelmäindikaattori perustuu kolmeen erilliseen indikaattoriin: 1) köyhyysuhan alla olevat, 2) vakavaa aineellista puutetta kärsivät ja 3) hyvin alhaisen työssäkäyntiasteen kotitalouksissa elävät ihmiset. Strategian mukaan jäsenvaltioiden on kokonaistavoitteen saavuttamisen edistämiseksi asetettava omat kansalliset tavoitteensa näiden kolmen indikaattorin pohjalta ja omien sisäisten painopisteidensä ja olosuhteidensa mukaisesti. ETSK:n mielestä se, että jäsenvaltioille on annettu vapaus valita edellä esiteltyjen kolmen indikaattorin välillä, mikä on osaltaan aiheuttanut eroavuuksia jäsenvaltiokohtaisissa lähestymistavoissa, saattaa kuitenkin tehdä uudet suositukset tarpeellisiksi.

5.4 Euroopan köyhyyden ja syrjäytymisen vastaisen verkoston (EAPN) tekemä arviointi vuoden 2015 kansallisista uudistusohjelmista osoittaa, että 88 prosentissa niistä köyhyys ei kuulunut keskeisiin painopistealueisiin ja ettei köyhyyden vähentämistä mainittu yhdessäkään vuoden 2015 maakohtaisista suosituksista⁽¹⁶⁾. EAPN onkin ehdottanut, että EU-ohjausjaksossa keskityttäisiin enemmän sosiaalisiin kysymyksiin ja että tämä linja alkaisi vuotuisesta kasvuselvityksestä ja jatkuisi kaikkien maiden osalta köyhyyden vähentämistä koskeviin maakohtaisiin suosituksiin saakka⁽¹⁷⁾. ETSK kannattaa ehdotusta ja suosittaa, että jäsenvaltiokohtaiset sidosryhmät otetaan mukaan kansallisten uudistusohjelmien valmisteluun ja toteutukseen sekä ohjelmia koskevaan viestintään. Asianomaisten unioni- ja jäsenvaltiotason sidosryhmien kuulemisten tulokset olisi yleisesti ottaen julkistettava EU-ohjausjakson yhteydessä, jotta jäsenvaltiot voisivat oppia toisiltaan.

5.5 Komission tulisi käynnistää erillinen prosessi köyhyyttä ja eriarvoisuutta koskevien EU:n ja jäsenvaltioiden tilastojen parantamiseksi, jotta voidaan tarkentaa tämän monisyisen yhteiskunnallisen ongelman seuranta. Tämän hankkeen tulisi johtaa siihen, että otetaan käyttöön joukko nykyistä tarkempia yhteisiä indikaattoreita, jotka tarjoavat merkityksellisiä tietoja kansallisia ja EU:n toimia varten, mukaan lukien kestävä kehityksen tavoitteisiin ja eurooppalaiseen ohjausjaksoon liittyvät toimenpiteet.

5.6 Sosiaalisten vaikutusten arvioinnit ovat keskeisen tärkeitä pyrittäessä havaitsemaan, mitä köyhyyteen liittyviä riskejä toimenpiteillä on tietyillä uudistettavilla aloilla: esimerkiksi julkisen talouden vakauttaminen, julkisen velan hoitaminen, verotus, työmarkkinat, rahoitusmarkkinoiden sääntely, julkisten palvelujen tarjonta ja julkiset investoinnit. Erityisesti olisi tehtävä oikea-aikaisia sosiaalisten vaikutusten arviointeja EU-ohjausjakson yhteydessä tiiviissä yhteistyössä työmarkkina-asapuolten, kansalaisyhteiskunnan sekä asianomaisten asiantuntijoiden kanssa jäsenvaltioissa ja EU-tasolla.

5.7 Eurooppa 2020 -strategian mukainen köyhyyden vähentämisen tavoite olisi otettava EU-ohjausjaksossa kaikilta osin huomioon, ja asian tulisi olla esillä systemaattisesti koko prosessin ajan siten, että 1) toteutetaan erityisiä toimenpiteitä köyhyyden lievittämiseksi, 2) käytetään vertailukelpoisia indikaattoreita köyhyytilanteen ja toimien tehokkuuden arvioimiseksi ja 3) veloitetaan toteuttamaan sosiaalisten vaikutusten arviointi kaikista kansallisissa uudistusohjelmissa ja maakohtaisissa suosituksissa esitetystä uudistuksista.

⁽¹⁶⁾ Esimerkki: Vaikka köyhyysaste oli Bulgariassa erittäin korkea vuonna 2015, tätä ei tuotu vuoden 2015 maakohtaisissa suosituksissa esiin.

⁽¹⁷⁾ Ks. EAPN (2015), Can the Semester deliver on poverty and participation? EAPN Assessment of the National Reform Programmes 2015

5.8 Jäsenvaltioiden olisi suunniteltava ja toteutettava kattavia ja yhdenmetyjä kansallisia strategioita köyhyyden, sosiaalisen syrjäytymisen ja syrjinnän torjumiseksi. Näiden strategioiden olisi katettava seuraavat osa-alueet: riittävä tulotuki, osallistavat työmarkkinat, laadukkaat työpaikat, yhtäläiset mahdollisuudet saada kohtuuhintaisia laadukkaita palveluja, EU:n rakennerahastovarojen parempi hyödyntäminen, muuttajien taloudellinen ja sosiaalinen kotouttaminen, syrjinnän torjuminen ja yhteistyökumppanuus työmarkkinaosapuolten ja asianomaisten valtiovallasta riippumattomien sidosryhmien kanssa.

5.9 On myös torjuttava ylivelkaantumista toteuttamalla vastuullisia toimia, jotka koskevat luotonantoa (välittäjien ja luottokorttien myöntämisen tiukka sääntely, aggressiivisen mainonnan kieltäminen, koronkiskonnan kieltäminen, asunnon ja muun välttämättömän irtaimiston ulosmittauksen kieltäminen), sovittelun vahvistamista riitojen ratkaisemisessa, ylivelkaantuneiden jaloilleen pääsemisen tukemista (toinen mahdollisuus, new start policy) sekä asiaan liittyvää tiedottamista ja koulutusta ja ylivelkaantumisen ennaltaehkäisemistä.

5.10 Jäsenvaltioiden on hyödynnettävä EU:n rakennerahastovaroja edistääkseen kaikkien sosiaalista osallisuutta. Komission olisi erityisesti varmistettava jäsenvaltioilta ja sidosryhmiltä viipymättä, onko neuvoston päätöstä korvamerkitä 20 prosenttia Euroopan sosiaalirahaston määrärahoista sosiaalisen osallisuuden edistämiseen ja köyhyyden torjuntaan ⁽¹⁸⁾ ryhdytty panemaan täytäntöön.

6. Erityishuomioita – sidosryhmien osallistumista koskevat toimenpiteet

6.1 Eurooppa 2020 -strategian lippulaivahankkeisiin kuuluva köyhyyden ja sosiaalisen syrjäytymisen torjunnan eurooppalainen foorumi luotiin laaja-alaiseksi kehykseksi, joka kattaa moninaisia EU:n köyhyydenvähentämistavoitteen saavuttamista edistäviä toimintalinjoja ⁽¹⁹⁾. Sen oli tarkoitus tarjota pohja jäsenvaltioiden hallitusten, EU:n toimielinten ja keskeisten sidosryhmien yhteiselle sitoumukselle torjua köyhyyttä ja sosiaalista syrjäytymistä, mutta toistaiseksi se on ollut pelkkä keskustelufoorumi eikä ole tuottanut konkreettisia tuloksia köyhyyden vähentämistä koskevan tavoitteen saavuttamiseksi. Neuvoston ja komission olisi pohdittava keinoja vahvistaa sitä niin, että se voi toimia köyhyyden torjunnan parhaita käytänteitä tukevana foorumina, ja huolehdittava siitä, että se nivotaan EU:n keskeisiin prosesseihin eli EU-ohjausjaksoon ja Eurooppa 2020 -strategiaan.

6.2 ETSK palauttaa mieleen edellisten kasvua ja työllisyyttä koskevien yhdenmetyjen suuntaviivojen johdanto-osan 16 kappaleen, jossa todetaan suoraan että Eurooppa 2020 -strategiaa ”olisi tarvittaessa toteutettava, seurattava ja arvioitava kaikkien kansallisten, alueellisten ja paikallisten viranomaisten kanssa kumppanuudessa, jossa parlamentit, työmarkkina-osapuolet ja kansalaisyhteiskunnan edustajat ovat tiiviisti mukana” ⁽²⁰⁾. Tämän katkelman avulla on tarkoitus tähdentää, että tapaa, jolla eurooppalaisia ja jäsenvaltiokohtaisia sidosryhmiä kuullaan EU-ohjausjakson suunnittelu-, toteutus- ja arviointivaiheessa, on parannettava.

6.3 EAPN:n analyysissä korostetaan, etteivät EU:n toimielimet ja asianomaiset (julkiset ja yksityiset) sidosryhmät, kuten työmarkkinaosapuolet, valtiovallasta riippumattomat organisaatiot yms., osallistu ohjausjakson suunnittelu- ja toteutusvaiheeseen tarkoituksenmukaisella tavalla. Jotta kansalaisyhteiskunta pääsee tosiasiallisesti mukaan ohjausjakson kaikkiin vaiheisiin, komission on viipymättä tehtävä ehdotus uusista osallistumista koskevista suuntaviivoista ja seurattava edistystä maakohtaisissa raporteissa ja muissa seuranta-asiakirjoissa.

6.4 On myös tarpeellista olla yhteydessä niihin, jotka kärsivät köyhyyttä, jotta voidaan kuulla heidän näkemyksiään ja torjua laajamittaista vieraantumista EU:sta etenkin nuorten keskuudessa. Hyvänä käytänteenä mainittakoon esimerkiksi EAPN:n vuotuiset tapaamiset niiden kanssa, joilla on omakohtaista kokemusta köyhyydestä. ETSK kehottaa komissiota varmistamaan, että näitä tapaamisia tuetaan jatkossakin taloudellisesti ja että ne sisällytetään köyhyydenvähentämistavoitteen toteuttamisessa saavutettua edistystä käsittelevään kuulemismenettelyyn osaksi EU-ohjausjaksoa. Lisäksi tällaisia tapaamisia olisi järjestettävä myös jäsenvaltiosalla.

⁽¹⁸⁾ Ks. <http://ec.europa.eu/esf/main.jsp?catId=62&langId=fi>

⁽¹⁹⁾ Ks. <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?langId=fi&catId=961> ja EUVL C 248, 25.8.2011, s. 130.

⁽²⁰⁾ Ks. <http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-14338-2010-INIT/fi/pdf>

7. Erityishuomioita – vastuu parhaista monitasoisista köyhyyden torjunnan käytänteistä

7.1 ETSK kannattaa puheenjohtajavaltio Alankomaiden aikomusta järjestää vertaisarviointeja parhaista monitasoisista köyhyydentorjuntakäytänteistä, mutta korostaa, etteivät kunnat voi olla yksin vastuussa tällaisten esimerkkien tarjoamisesta. ETSK:n mielestä alueelliset ja paikalliset aloitteet eivät korvaa keskustason vastuualueita ja takeita. Valtiovallan sekä julkisten ja yksityisten sidosryhmien on tehtävä järjestelmällistä ja jäsenneiltyä yhteistyötä, jos ne haluavat päästä köyhyyden vähentämistä koskevaan tavoitteeseen.

7.2 ETSK toteaa, että esimerkiksi Alankomaissa monia sosiaaliasioidiin liittyviä vastuualueita on siirretty kunnille. Lukuisien tehtävien keskittäminen kuntatasolle saattaa olla kustannustehokasta ja mahdollistaa edunsaajien tarpeita vastaavat räätälöidyt ratkaisut, mutta kuten Alankomaiden maakohtaisissa suosituksissa todetaan, vaarana on rahoituksen mahdollinen väheneminen, ja sitä pitää välttää. Aloitteiden hajauttaminen ei ole sovitettavissa yhteen kuntien talousarvioiden supistamisen kanssa.

7.3 Näin ollen ETSK katsoo, että vaikka alue- ja paikallistasolla varmasti on parhaita käytänteitä, nämä tahot eivät voi eivätkä saa toimia yksin. Ne tarvitsevat tuekseen kansallisia strategioita.

7.4 ETSK katsoo myös, että valittaessa parhaita käytänteitä, joita on tarkoitus tehdä tunnetuksi, huomio on kohdistettava näyttöön perustuviin toimintamalleihin (esim. seuraavanlaisten kysymysten avulla: 1) toimiiko aloite käytännössä? 2) onko se mahdollista toteuttaa myös muualla?). Lisäksi on keskityttävä edistämään asianomaisten sidosryhmien välisiä yhteyksiä. Parhaiden käytänteiden vaihtoa varten on myös luotava asianmukaiset puitteet.

7.5 Nämä käytänteet ilmentävät selvästi tarvetta harjoittaa tehokasta sosiaalipolitiikkaa köyhyyden ja sosiaalisen syrjäytymisen torjumiseksi, organisoida sosiaalipalvelut uudelleen, tarkistaa sosiaalityöntekijöiden toimintatapoja niiden mukauttamiseksi köyhyydessä elävien ihmisten tarpeisiin, kannustaa sosiaalialan toimijoita hyödyntämään ammatillista kokemustaan sosiaalipolitiikkojen kehittämisessä ja antaa toimivaltuuksia niille, jotka helpottavat köyhyydessä elävien integroitumista ja heidän sosiaalisen asemansa paranemista.

Bryssel 18. helmikuuta 2016.

*Euroopan talous- ja sosiaalikomitean
puheenjohtaja
Georges DASSIS*

LIITE

Lausuntoa käsiteltäessä hylättiin seuraava muutosehdotus, joka sai äänestyksessä tuekseen vähintään neljänneksen annetuista äänistä.

Muutosehdotus 15 (Lech Pilauskin tekemä)**Kohta 1.15****Muutetaan kuulumaan seuraavasti:**

"kannustaa voimakkaasti komissiota sisällyttämään nykyistä tehokkaampien ja luotettavampien sosiaalinenormien ja sosiaaliturvajärjestelmien periaatteet ilmoitettuun 'Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilariin' ja tekemään köyhyyden ja sosiaalisen syrjäytymisen torjunnasta yhden pilarin keskeisistä elementeistä. Ehdottaessaan ratkaisuja 'Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarin' puitteissa Euroopan komission tulisi ottaa huomioon yksittäisten jäsenvaltioiden sosioekonomisen kehityksen erot ja pohtia mahdollisia, eritoten sosiaalisten normien kohottamisesta johtuvia vaikutuksia työllisyytasoon sekä köyhyyden ja sosiaalisen syrjäytymisen uhkaa kyseisissä maissa."

Muutosehdotuksesta äänestettiin, ja se hylättiin äänin 59 puolesta ja 131 vastaan 13:n pidättyessä äänestämästä.
